

„Young-India“ — Jung Juda.

Napisao Dr. Julije Dohany, potpredsednik Saveza Cijonista u
Kraljevini S. H. S., Karlsdorf.

Dužina veka jednoga naroda ne da se općenitim pravilima ustanoviti. Koji je uzrok, da se jedan narod održao, a drugi propao? U vezi s tim pitanjem govori se o detinjstvu i starosti jednoga naroda. Kao da je netko igda vidio, gde propada narod od staračke slabosti. Kao da ne postoji za pripadnicima „mladoga naroda“, koji je pred 1—2000 godina stupio na pozornicu svetske istorije, isto tako dugi razvitak od desetaka hiljada godina — od homo sapiens do danas — jednako, kao i za pripadnicima naroda, koji su već 5—6000 godina poznati u istoriji.

Mnogi, pa i jevrej-ski mislioci kažu, da svaki narod ima svoj habitus, kao i biljka i da jedamput mora da procvate, da svijetu pokaže svoje vlastito, posebno biće — svoj cvat. To je poslednja reč biljke — pre nego opadne. Zatim polako dolazi starost naroda. Oni nadalje vele, da jevrejski narod još nije izrekao svoju poslednju reč, još nije razvio svoga potpunoga cvata, jer je najprije Babilon, a posle Rim silom ugušio reč njegovu. Weizmann veli u jednom svom govoru, da mi imamo još svetu da reknemo onu reč, što smo je silom morali da zatomimo.

Činjenica, da su jedamput u malenom delu zemaljske kugle, u Evropi, dva velika cvatuća naroda, Atena i Rim, nakon najvećega procvata propali i nestali; da je Rim u svojoj „starosti“, u doba careva, imao najamne kasarne i gradski proletarijat; da je Atena u poslednje doba trpela od teških socijalnih jada; te činjenice uzimlju kao dokaz, da se u njima očituje starost tih naroda.

Zato, što smo mi Jevreji u Evropi najstariji narod, drži nas Evropejac za anahronizam, za abnormalnost.

U Buberovom mesečniku „Der Jude“ pisao je nedavno veoma uvaženi i cenjeni kršćanski nemački pisac, da u Jevreja zapravo i nema ništa tuđega: ni njegovi visoki čudoredni nazori, ni plemenita religija, nego samo njegov stari greh — otpornost protiv prirode, protiv smrti. Oni stoje i danas kao protest protiv opće poznate i respektirane institucije — smrti i ne će da umre.

Za opstanak jevrejskoga naroda ne pristaje preuzeta šablona evropskoga načina mišljenja, koje u tome vidi pravilo, što

je slučajno državna propast Rima i Atene pala u isto razdoblje kao i kulturno i fizičko opadanje ovih naroda; taj se fakat uzima kao pravilo s toliko sigurnosti, kao da je netko već načinio eksperiment, da opet oživi Rimsko carstvo, da izluči provalu barbara i tako dokaže, da bi Rim propao i bez te provale — od staračke slabosti.

Još smešnijim čini se egocentrično stanovište Evropljana ako pomislimo da vladajuće evropsko javno mišljenje hoće da stvara općenita pravila, a promatrajući događaje za kratko vreme od jedva dve hiljade godina evropske kulture i pri tome zaboravlja, da većina ljudi živi izvan Evrope, a među njima ima naroda sa kulturnom prošlosti od 5—6000 godina, koji bi prema tome egocentrično gledanju Evropljanima takodjer izgledali, kao da se opiru smrti.

Reč Anatola Fransa, da istorija nikada ne kazuje istinu, jer istoričar prirodno samo ono napiše, što se njemu čini važnim, te prema tome istoriju prikazuje više mišljenje istoričara, nego li događaje, te reči pristaju na sve sudove, što konačno hoće da sude o sposobnosti, budućnosti i vrednosti jednoga naroda još bolje, nego što je taj narod prestao da živi, da radi, da nastoji i da se bori za razvitak svih svojih sila.

Indijac i Kitajac će isto tako da sudi sa gledišta svoga naziranja na svet, svoga preuzetog načina mišljenja o ljudima i stvarima, kao i Evropljanin, samo što će — prema izjavi nemačkoga filozofa Graf Kaiserlinga etSKIJI Indijac i Kitajac smatrati baš ono velikim i večnim, što je po egocentričnom mišljenju Evropljanina prolazno i maleno.

Ako još uza to jedno pitanje nailazi stolecima u svim generacijama na prezir uzrokovan mržnjom, kako je to kod jevrejskora pitanja te time već nije pristupačno objektivnom prosudjivanju, a sebična agitacija širi među masama stoput oborene neistine (pri tom škilji na jevrejski džep) moramo razumeti, da je sud o starosti i preživelosti jevrejske narodne snage naišao na općenito priznanje, čak i kod Jevreja.

Prema znamenitoj izreci Baconovoj može se reći, da malo znanja odvodi od istine, a mnogo znanja dovodi do nje.

Prava znanost, ozbiljni naučenjaci, danas su već zabacili toliko raširene nazore o Jevrejstvu i uopće se ne obaziru više na one pogreške, što su iz znanosti potisnute u diletantska dela i dnevnu štampu. Ali i reči imaju svoj vek. One odjekuju i zvuče, deluju još dugo, kad je mozak, u kome su nastale, već odavno promenio svoje mišljenje. Tako žive zablude znanosti svoj vlastiti život još posle, u narodnoj literaturi, u štampi, pučkim skupštinama, po birtijama, dok ne dodju na cestu, gde napokon nestaju, ali nakon što su usput mnoge, mnoge nesreće načinile.

Zašto je nestalo stotina hiljada Hugenota u protestantskoj Nemačkoj, i potpuno se pretopilo u Nemce? A oni Sirci, naseljeni u francuskoj isto tako? Zašto žive katolički Basci medju

katoličkim Španijcima tome nasuprot svojim čistim narodnim životom kroz stoleća? Zašto se je dvadeset do trideset hiljada Valdenza u Italiji održalo potpuno čisto sa svojim posebnim verskim položajem? Zašto su Elzašani, koji govore nemački, zadržali svoju francusku nacionalnu svest, a protestantska i katolička plemena nemačke države stvorila jednu jedinstvenu nemačku narodnu svest usprkos svih verskih suprotnosti? Zašto su katolički Irci, koji samo engleski govore, ostali gorljivi Irci nasuprot anglikanskim Britima, a suprotno tome Bosanci, koji su primili muhamedovsku veru, ostali verni i dobri Srbi? Usprkos svim tim protivrečijima jevrejski pisac Meisels mišljenja je, da je uzrok očuvanju narodnosti pretežno u posebnim verskim prilikama.

Narod nije objekt za eksperimentaciju i ne može se na njemu vivisekcijom ustanoviti životna funkcija. Stvari, kako su nastale, kako su se spajale, u jedan svet ujedinile, o svemu tome nisu ništa znale, kaže duboka orijentalna izreka. Ljudima uopće nedostaje smisla za istorijsko bivanje. Tako su se građanke Pariza u popodneve naslanjale na stupove gilotina plećući čarape i klevećući susede, tako opisuje Anatol Frans Pilata, koji u čitavome kršćanstvu i u „Episodi Kristovoj“ ne vidi drugo, do svadju nekolicine odrpanih Jevreja oko jednog još odrpanijega. Poznato je, da u čuvenih istoričara 70 godina posle Hrista u istoriji Prednje Azije nema ni spomena o egzistenciji Hrista, a još manje o hrišćanstvu.

Mi Jevreji ali imamo nasledjeni i odgojeni smisao za vreme i istoriju. Jer mi smo, stojeći jednom nogom vazda u davnoj prošlosti, stalno o njoj čitajući i pričajući kroz tamna stoleća i tisućeća sanjali i govorili o budućnosti našega naroda i čovečanstva.

Nama mora biti jasno, što se oko nas događja, moramo uočiti val svetskih događaja, koji i naš brod uzdiže. Spengler konstatuje pored mnogih zabluda i istinu, da grčki i rimski istoričari, kao Tukidid i Tacit, koji nisu mogli, a ni hteli da zabeleže događaje od sto do dve stotine godina pred njima, te nam je o tome manje poznato, nego o dinastijama Ramsesa u Egiptu, jer su semitski ili polusemitski Egipćani imali smisla za vreme i istoriju, te o prošlosti i pomoću prošlosti govorili za budućnost. Ako je smisao za vreme i istoriju toliko nedostajao arijskim Greima i Rimljanima, onda mi nikako ne žalimo, što nismo slični tim arijskim uzorima.

Mi Jevreji moramo dakle da znamo, da današnja evropska kultura niti je najviši vrhunac kulture do kojega su se sve stare kulture nakon stoletnoga i tisućletnoga napora popele, niti je ona izrekla poslednju reč razvitka i sposobnosti čovekove kulture uopće. Mi treba da znamo, da se u većini područja evropske kulture samo sačuvala i razmerno dugom vremenu malo dalje razvila baština balilonsko-semitskih kulturnih produkata, a najposle i neposredno ostavština arapsko-jevrejskog kulturnog rada

u Španiji. Arheološka istraživanja i iskapanja u Prednjoj Aziji i severnoj Africi donose dan na dan nova dokumenta, kojima se svet čudi, a koja potiču iz doba od dve do tri stotine godina pre Hrista. Prema rečima Fritz Kahna, ovi pronalasci izgledaju začudjenom posmatraču, kao kad bi najednom odgrnuo zastor, a za njim bi se ukazala gotova slika cvatuće države iz vremena od tri do četiri hiljade godina pre Hrista, koja je u to doba, što se tiče civilizacije, umetnosti, lečničke znanosti, matematike, astronomije, pravnih nauka, gradskoga života, prometnih sredstava i t. d. morala tako visoko da stoji, da se iza nje dade naslućivati prošlost od više hiljada godina.

Evropljanin je ponosan na kulturni život Evrope, a taj se čini sa gledišta svetskoga razvitka kao mušica, što živi jedan dan; on gleda s omalovažavanjem na »neevropske rase«, a kada bude doznao, da se našao zakonik iz vremena od dve hiljade osam sto godina pre Isusa, što sadržaje trista i osamdeset paragrafa, a u uvodu ima kraljevsku posvetu: „Za zaštitu i pomoć slabih, udovica i siročadi,“ kad dozna nadalje, da su iz ovakoga kulturnoga miljea proizašli socijalni zakoni Mojsijevi uzdigli ovaj plemeniti socijalni princip do pozitivne socijalne skrbi države i društva, kada budu saznali, da je Menger svoju vanrednu kritiku o »nemačkom građanskom zakoniku i razbaštinjenim klasama u narodu« nasuprot semitskom zakonodavstvu morao i mogao mnogo blaže da napiše, tada bi Evropljani sasvim drukče sudili o »orijentalcu« U ovakom osvetljenju tisućletne prošlosti starih, ravnopravnih kultura, napokon bi već »stara kultura«, »stari narod«, »izumiranje naroda« primila sasvim novo značenje.

Danas se bude na istoku narodi, kojih je san trajao dulje od našega, žive i cvatu nanovo narodi, kojih državna propast isto tako daleko seže u prošlost kao i naša.

Da nije probudjenje ovih naroda zauzelo politički karakter i da nije dirnulo u interesne sfere Engleske i Amerike, Evropa bi u svome egocentričnom obožavanju same sebe sigurno nastavila da meri kulturni nivo orijenta po tome, koliko je ovaj preuzeo tehničkih i higijenskih uredaba iz Evrope, a kulturne potrebe procenjivala po tome, kolika je potrošnja onih naroda na proizvodima evropske tehnike i industrije.

No sijavica snažnih političkih pokreta obasjala je munjevitim svetlom misaoni svet indijski, japanski i egipatsko-arapski.

Reprezentativni mislioci Evrope zadubljuju se u studij orijentalnih duševnih pokreta i dok se jedan od reprezentativnih pisaca današnje Nemačke duševnosti Graf Kaiserling, duboko klanja pred indijskom i kineskom duševnom kulturom i izjavljuje, da obrazovani Kinez daleko nadmašuje etskom kulturom Evropljanina, »reprezentativ man« Francuske, Romain Rolland, posjednik Nobelove nagrade, vidi oživljavanje jedne etske ideje i osećajnoga sveta u Indiji, koja će bolesnom, propalom evropskom čovečanstvu da donese već spasenje za budućnost.

Ono veliko i uzvišeno, što tako zaokuplja ove evropske mislioece, tamo se propoveda rečima, kojima su sa ne manje snage i poetske lepote prorokovali naši jevrejski proroci. — »Mi, prosjaci Azije pokazaćemo čovečanstvu, da čist čovek, bez oružja, snagom svoje ljubavi i svoga duha pobjedjuje.« »Mi ćemo uspostaviti presto duha.« Tako govori Tagore. Glavna ideja Ghandijeva pokreta je pobjeda sile krotkošću, preuzimanjem patnja na se, mirnim istrajanjem u ljubavi proti mržnji, požrtvovnošću nasuprot tiraniji, dubokom verom u pobjedu pravde i budućnost indijskoga naroda.

U svome časopisu, koji se bori za »Mladu Indiju«, a pod istim naslovom, širi on misao, da će indijski narod uspeti da svlada gospodstvo sile, a samo mirnim podnošenjem, bez otpora, prožet verom u pravdu i ljubav, čudoredno čist, već sama ta pojava jedne mase od trista milijuna duša na takoj čudorednoj bazi mora da uspostavi gospodstvo čudoredja i da sruši moć sile.

On plamenim rečima odvrća od mržnje i osвете. Njegova je osoba ovenčana svetačkom aureolom. On je deset godina proveo u južnoj Africi, tamo napustio sjajnu advokatsku karijeru, otišao u šume i pustinje i tamo proživio deset godina s tada još podjarmljenih dvesta hiljada Indijaca. On je s njima svake godine jedamput prošao zemlju praznih ruka, gologlav i bosonog; bila je to slika duboko religiozne mase, prožete osećajem za svoja prava, dok nakon dugogodišnje neme i veličajne demonstracije i mučne pasivne rezistencije nije kolonijalna vlast morala da ustukne pred snagom čistoga ubedjenja te njemu i njegovom narodu dade ona prava, radi kojih je otišao u pustinju.

Slika je veličajna, no kratko je to razdoblje, ako se isporedi s nemim, teškim, gorkim i mučnim putem Jevreja, koji od dve hiljade godina traje, a koji se nije sastojao samo u socijalnoj bedi, u oduzimanju pravica, nego u još većim strahotama. Narodu, rasutom po celom svetu, trebala je neobično duboka vera u snagu čudorednih ideja, upravo nepojmljiva vera u snagu istine i religije, da je mogao da očuva i još razvije svoj san o oplemenjivanju i popravljanju čovečanstva u najstrašnijim vremenima svoje patnje. Trebala je zato silna moć ideje ljubavi bližnjega, a da ovi odasvud gonjeni ne padnu žrtvom jedne mržnje na ljude, da se ne podadu nadama u osvetu.

Romain Rolland sam kaže u »Jean Christophu« da su se Jevreji svuda u svetu istrajno zagrizli u preuzete predrasude, nazvane kaskada tradicijom te predu po svim zemljama polagano, neopazice, ali sigurno mrežu čiste, čudoredne ljubavi i čovečnosti. Prastara reč našega proroka: »Vi treba da snosite patnje svih naroda« oživela je često za vreme našega dugog života bez države, a sada je Ghandi nanovo propoveda, a njegovu reč poradi toga glasnije odjekuje, jer je on duševni vodja silnoga naroda.

Ako je istina, što Romain Rolland u svome delu o pokretu »Young India« kaže, da religiozna gibanja orijenta imadu svoj

ritam, da dolaze vali velikoga novog pokreta, pa opet nestaju, ali nikada sasvim posle mnogih borbi ne miruju, dok ne prodru, a onda ostavljaju duboke tragove u ogromnim masama orijenta. On vidi u današnjem pokretu velik, nov val, koji će dubok i širok, sve preobličiti. Ghandi sam objavljuje u »Young India,« da je celo njegovo ćudoredno naziranje inspirisano ćitanjem hrišćanske nauke.

Ako je to istina, onda je okrutnim rimskim ratovima prekinuta reć jevrejskoga naroda sada dostatno ojaćala, da se probije. Val, što uzdiže indijske duše podiže svojom strujom i naše niće, naš rod. Oživljavanje jevrejskoga naroda leži onda u liniji onoga ritma, što je pred dve hiljade godina silom zaustavljen, a sada je opet provalio.

Nije bez uzroka, zašto oživljavanje kod Indijaca tako silno potresa duše, dok kod nas samo polako nailazi na razumevanje. pisci, koji su u poslednjim godinama proputovali Indiju, izveštavaju u ćudu, recima dubokoga ganuća, da su usred indijskih prašuma, gde nema žive duše već stolecima našli ćitave gradove krasnih dvorova i palaća nekadašnjih vladara i knezova na takoj visini arhitektonske i skulptorske umetnosti, da bi se današnji umetnik s pravom njima dićio. Imade tu spomenika velike kulture u starosti od hiljadu i šest stotina godina pa i starijih. Oni stoje tamo netaknuti kao da samo čekaju na nove stanovnike.

Mi Jevreji nemamo više dvorova i palaća. Naša je kuća bila često kroz stoleća beskućnoga putovanja samo knjiga, nauka, koja je govorila o patnjama i velikoj budućnosti ćovećanstva. I jer se danas slobodnije Jevrejstvo dragovoljno vraća nauci, ćiju je religijoznu stranu jedan dio, a svetsku drugi dio Jevrejstva i do sada, sa manje svesti visoko uzdizao, ne vide ljudi snagu struje, koja vodi u stari dom.

